

IFRS 9 ve SATIŞ GELİRLERİ

IFRS danışmanlığı süreçlerinde karşılaştığımız ve işletmelerin brüt kar, FAVÖK (EBITDA) ve özkaynaklarını önemli ölçüde etkileyen hataların yapıldığı diğer önemli bir konu ise, IFRS 9 finansal enstrümanlar standardının ticari faaliyetlerden kaynaklanan gelir ve giderler üzerindeki etkilerini doğru analiz edememekten kaynaklanıyor.

Hepimizin bildiği üzere, ticari alacaklar IFRS 9 finansal enstrümanlar standardı kapsamına giren finansal varlık niteliğindedir. İşletmeler, finansal varlıkların ilk gün gerçeğe uygun değerden kayda alınmaları ilkesi çerçevesinde vadeli yapılan satış tutarlarını iskonto etmekte. Diğer yandan, bu iskonto sonucu ortaya çıkan değer muhasebesi ise birçok işletmede farklı yapılmakta. Kullanılacak iskonto oranı ise, yıllardır işletmeleri uyarageldiğimiz, yaygın şekilde yanlış uygulamaların olduğu diğer bir alan niteliğinde olmakla birlikte, IFRS 15 in yayınlanması ve bu konunun 64. paragrafta açıkça ifade edilmesi üzerine artık hatalı uygulamaların hızla azaldığını görmekte olduğumuzu belirtmemiz gerekiyor.

Konuya başlangıç noktamız, belli bir süre sonra tahsil edilecek ticari alacakların ilk kayda alım esnasında iskonto edilmesi gerekip gerekmediği olmalı. IFRS 9 un tüm finansal varlık ve yükümlülüklerin ilk gün gerçeğe uygun değerden kaydedilmelerini (işlem maliyetleri konusuna girmiyoruz) şart koştuğu açık. Fakat bu şartın belirtildiği paragraf 5.1.1. de açık bir şekilde 'ticari alacaklar' istisna tutularak, 5.1.3 nolu paragrafta konu, önemli ölçüde bir finansman bileşeni olup olmadığı kriterine bağlanıyor.

Önemli ölçüde finansman bileşeni ise, IFRS 15 hasılat standardında tanımlanan bir konu. Demek ki, vadeli satış yaptığımızda, aktifimize ilk gün vadedeki değeri mi yoksa iskonto edilmiş değeri mi ticari alacak yazmalıyız konusunda IFRS 9 dan çıktık IFRS 15 hasılat standardına girdik. Peki, buradan devam edelim...

IFRS 15 paragraf 60 da, müşteriye vadeli satış yaptığınız anda müşteriniz ve sizin açınızdan önemli bir finansman avantajı sağlanmış oluyor mu buna bakalım deniyor. Diğer bir deyişle, vadeye ilişkin paranın zaman değerinin mutlak büyüklüğü önemli ölçüdeyse ortada 'önemli finansman bileşeni' vardır sonucuna varılıyor. Buna ek bir bilgi olarak, satış sözleşmesinde açıkça bir faiz oranı belirtilip belirtilmemesinin öneminin olmadığı vurgulanıyor.

1 aylık vadeli satışlarda bile peşin fiyatının üzerine %10 lardan fazla fiyat artışının yüklendiği ülkemiz ortamında vadeli satışların önemli finansman bileşeni içermediğini iddia etmenin savunulabilir bir yaklaşım olmadığını düşünüyoruz.

Diğer yandan IFRS 15 paragraf 63 de IASB nin 'practical expedient' olarak tanımladığı bir 'kolaylık'tan bahsediliyor. Buna göre, işletmelerin, ticari alacak vadesinin bir yıldan az olduğu durumlarda önemli finansman bileşenini hesaplamamayı tercih edebilecekleri ifade ediliyor. Kanımızca, güncel yurtiçi ekonomik koşullar altında bir işletmenin IFRS 15 63. paragrafta sığınarak satışlarındaki finansman bileşenini ayırmıyor olmasının son derece hatalı gelir tablosu gösterimine yol açacağı aşikardır. Satışlarını 1 yıl vadeyle yapan bir işletmenin satış geliri altında en az sattığı mal/hizmetin değeri kadar bir finansman bileşenini daha cirosunda göstermesinin bir potansiyel yatırımcıyı büyük ölçüde yanıltacağı gerçeğinden hareketle, Türkiye'de ve Türk Lirası üzerinden vadeli satış yapan tüm işletmelerin kısa bile

olsa tüm vadelerde ticari alacakları üzerindeki finansman bileşenini ayıklaması gerektiğini düşünüyoruz. Dolayısıyla vadede tahsil edilecek olan ticari alacak tutarı kayıtlara alınırken iskonto edilmelidir.

İkinci önemli nokta, finansman bileşenini bulmak için kullanacağımız iskonto oranı. Bugüne kadar birçok işletmede, ilgili vadeler için piyasada geçerli devlet tahvili oranlarının kullanıldığı ve her raporlama dönemi bu oranların güncellenerek yeni finansman bileşeninin hesaplandığını gördüğümüzü belirtmek isteriz. Sözkonusu işletmelerin çifte hata yaptıklarını belirterek konuya başlayalım.

İlk olarak, kullanılacak iskonto oranı, satışı yaptığımız ve dolayısıyla tahsilatı yapacağımız müşterimize özel olarak uyguladığımız oran olmalıdır. Piyasadan aldığımız devlet tahvili oranları risksiz faiz oranları olduğundan, finansman bileşeninin çok önemli bir unsuru olan müşteri kredi riskinin dikkate alınmaması, gelir tablomuza önemli ölçüde yanlış zaman değeri yansıtılmamasına neden olacaktır. Yeni hasılat standardı olan IFRS 15 ile bu konu açıklığa kavuşturulmuş, bizlerin de yıllardır vurguladığı üzere, paragraf 64 de, kullanılacak iskonto oranının, vadeli satış rakamını, müşterinize aynı malı peşin satsaydınız o anda tahsil edeceğiniz rakama getiren oran olduğu ifade edilmiştir.

İşletmemizin yaptığı ikinci hata ise, bu iskonto oranını her raporlama dönemi piyasadaki yeni faiz oranıyla güncellemektir. Oysa hepimizin bildiği üzere, ticari alacaklar IFRS 9 kapsamında itfa edilmiş maliyetten ve dolayısıyla etkin faiz oranı üzerinden taşınan finansal varlıklar olup, etkin faiz oranı sadece başlangıçta bir defa hesaplanmakta, ardından ilgili finansal varlık ömrü boyunca bu etkin faiz oranı üzerinden muhasebe edilmektedir. Etkin faiz oranını her hesap dönemi güncellemek bizi gerçeğe uygun değer muhasebesine götürmekte ve ticari alacakların itfa edilmiş maliyet yöntemiyle taşınması ilkesini bozmaktadır.

Üçüncü önemli nokta ise ilk gün hesapladığımız finansman bileşeninin kayda alım esnasında ve sonraki hesap dönemlerinde nasıl muhasebeleştirileceği konusu. Birçok işletmede, vade tutarının iskontosundan gelen rakamın gelir tablosunda satışlara borç verildiğini ve zamanda ilerledikçe ticari alacaklar artırılarak satış gelirlerindeki bu borç kaydının yavaş yavaş geri çekildiğini gözlemlemekteyiz. Yine benzer şekilde, ilk anda gelen iskonto değerinin gelir tablosunda finansman giderleri satırına borç verilip zamanla bu rakamın finansman giderlerinden geri alındığı gibi ilginç örneklerle de rastlamaktayız.

Öncelikle belirtmeliyiz ki, her iki uygulama sonucunda da, vadeli satıştan kaynaklanan 'önemli finansman geliri' nihayetinde gelir tablosunda satışların içersinde kalmaktadır. Oysa ana amacımız, satışlardan kaynaklanan finansman gelirini ayrı göstererek finansal tablo okuyucusuna daha anlamlı performans gösterimi yapmak idi.

Dolayısıyla yapılması gereken muhasebe, ilk kayda alım esnasında, ticari alacakların iskonto edilmiş tutarını aktife ve karşılığında satış gelirlerinin içersine yazmak ve her hesap döneminde ticari alacaklara, yukarıda anlattığımız şekilde hesaplanmış iskonto oranı (etkin faiz oranı) üzerinden faiz reeskontu ve faiz geliri işletmek şeklinde olmalıdır.

Yukarıdaki açıklamalar ışığında, Türkiye'deki işletmelerin ticari faaliyetlerindeki finansman bileşenini hesaplayıp ayrı muhasebeye tabi tutmalarının çok daha doğru bir gelir tablosu gösterimi sağlayacağını, satış gelirinin içersine kaçan finansman gelirinin ayıklanması ile şirket değerlemesine kadar yansıyan birçok düzeltici etkinin gün yüzüne çıkacağını vurgulamak istiyoruz.

SaBa

International Financial Advisory

Bu makalemizin kapanışını bir soruyla yapalım. Peki yukarıda anlattığımız bütün bu hususlar ticari borçlar için de geçerli değil mi? Bu durumda satışların maliyeti kaleminin de bütün bu hususlardan etkilenmesi gerekmez mi? 'Gayet tabii' diyerek, ticari borçlar için uygulamada neler yapılması gerektiği hususunu da sizlere bırakalım...